

Science.
Applied to Life.™

Voortbouwen op 50+ jaar samenwerking en engagement

Tussen 3M en de Vlaamse overheid

Peter Vermeulen

*Director
Environmental
Stewardship,
Europe & MEA*

3M Belgium maakt sinds 1971 deel uit van de gemeenschap in Zwijndrecht en ondersteunt van daaruit wereldwijde toeleveringsketens. 3M Belgium heeft in de laatste decennia belangrijke stappen gezet met betrekking tot PFAS, eerst door de productie van PFOS en PFOA uit te faseren en vervolgens door in 2024 volledig te stoppen met alle PFAS-productie in Zwijndrecht.

Met 30 jaar ervaring in het aanpakken van PFAS in het milieu speelt 3M Belgium ook een belangrijke rol in de aanpak van historische PFAS-verontreiniging in Vlaanderen. Daarbij investeert het bedrijf aanzienlijk in geavanceerde zuiveringstechnologieën op de site in Zwijndrecht. Deze installaties zullen ook in de toekomst grondwater blijven behandelen voor PFAS die gelinkt zijn aan vroegere productieactiviteiten op de site.

Tegelijk komt 3M Belgium zijn verplichtingen uit de saneringsovereenkomst van 2022 na, en dat zullen we blijven doen. De overeenkomst vermeldt een totale verbintenis van 571 miljoen euro, maar 3M Belgium heeft intussen sinds 2022 al meer dan 630 miljoen euro uitgegeven en voorzien voor deze inspanningen. Daarnaast is er een nog volledig beschikbare bankgarantie van 250 miljoen euro.

Onze saneringsinspanningen zijn op verschillende vlakken sterk uitgebreid, waaronder vernieuwde waterzuiveringssystemen op de site, *pump & treat*-technologie en een proefsanering ter voorbereiding van de saneringswerken in woongebieden. Allemaal maatregelen om de verdere verspreiding van PFAS tegen te gaan en PFAS te verwijderen uit de omgeving. Daarnaast breidden we de milieumonitoring uit en bieden we gerichte steun aan lokale landbouwers.

In 2026 begon 3M Belgium met de bouw van een brug speciaal voor het transport van grond. Deze brug wordt in september 2026 opgeleverd, waarna de eigenlijke saneringswerken in het woongebied van start kunnen gaan. Verder werken we ook aan uitgebreide studies naar minder ingrijpende saneringstechnieken. De resultaten van die studies kunnen worden gebruikt om de verdere bodemsaneringsprojecten voor natuur- en landbouwgebieden vorm te geven. Tijdens dit hele proces blijven we inzetten op transparant en voortdurend overleg met bewoners en overheden.

Dit document geeft een goed overzicht van onze vooruitgang in de afgelopen vijf jaar en van de huidige stand van zaken van de acties uit de overeenkomst met de Vlaamse overheid. We hechten veel belang aan de inbreng en het engagement van alle betrokkenen om de saneringswerken in Zwijndrecht uit te rollen en kijken uit naar de verdere samenwerking.

Inhoudstafel

Milieubeheer.....	4
De saneringsovereenkomst van 2022.....	5
Financiële verbintenissen.....	6
Het saneringsengagement van 3M.....	7
Transparante communicatie.....	8
Wat we de voorbije jaren al deden.....	9
Steun voor landbouwers.....	9
Proefsanering.....	10
Geplande bouwprojecten mogelijk maken.....	10
De sanering van de Palingbeek.....	11
Waterzuivering.....	11
Stofbeheersingsplan.....	12
Geplande sanering.....	13
Specifieke saneringsinfrastructuur.....	13
Woongebieden.....	14
Ons blijvend engagement.....	15
Wetenschappelijk onderbouwd.....	15
Over 3M.....	17
Het saneringsengagement van 3M Belgium in cijfers.....	18
.....	18

Milieubeheer

De wetenschap en technologie rond PFAS zijn net als de maatschappelijke en regelgevende verwachtingen geëvolueerd. Onze aanpak van PFAS is mee veranderd. Sinds 1996 heeft 3M bodemonderzoeken laten uitvoeren, met de bevoegde overheden samengewerkt en saneringsmaatregelen genomen op en rond de site in Zwijndrecht. Met de saneringsovereenkomst van 2022 met de Vlaamse overheid werd dit engagement verder versterkt en kwam er een uitgebreid kader voor bijkomende acties in lijn met de aangescherpte beleidsverwachtingen.

- 3M liep voorop in de industrie toen het meer dan twee decennia geleden stopte met de productie van PFOS en PFOA. In 2024 rondde 3M Belgium de volledige stopzetting van PFAS-productie in Zwijndrecht af, vóór 3M's wereldwijde stopzetting in 2025.

3M Belgium werkt al bijna drie decennia samen met de Vlaamse overheid om zijn saneringsactiviteiten in Zwijndrecht op te volgen en te beheren.

Sinds het indienen van de resultaten van het eerste bodemonderzoek in 1996 zijn de bevindingen niet noemenswaardig veranderd. Het regelgevend kader rond PFAS, de wetenschappelijke inzichten en de beleidsverwachtingen waaraan die bevindingen worden getoetst, zijn wel fundamenteel veranderd.

- In 1996 werd het eerste bodemonderzoek afgerond. Dat gebeurde in opdracht van 3M Belgium.
- In 2006 bracht een beschrijvend bodemonderzoek de historische verontreiniging in de omgeving van de 3M-site in Zwijndrecht in kaart. Vervolgens startte een saneringsproject. Dat project loopt nog steeds en omvat *pump & treat*, waarmee we de verspreiding van verontreinigd grondwater beperken.
- Na bijkomende (bodem)onderzoeken en saneringsmaatregelen besloot OVAM in 2014 dat buiten de site geen verdere saneringsmaatregelen nodig waren.
- Met de saneringsovereenkomst van juli 2022 versterkten de Vlaamse overheid en 3M Belgium hun engagement om PFAS in het milieu aan te pakken, via saneringsacties voor de gemeenschap van Zwijndrecht.

In nauw overleg met de verschillende betrokkenen boeken we vooruitgang met onze saneringsactiviteiten op en rond de 3M-site in Zwijndrecht. 3M engageert zich blijvend, in samenwerking met vooraanstaande wetenschappers, adviseurs uit de gemeenschap en overheden.

Voor zover wij weten is dit een van de meest complexe en omvangrijkste saneringsprojecten in België en de EU.

De saneringsovereenkomst van 2022

3M Belgium werkt samen met de Vlaamse overheid om zijn saneringsactiviteiten in Zwijndrecht op te volgen en te beheren. Die samenwerking loopt al sinds 3M Belgium in 1996 een eerste bodemonderzoek liet uitvoeren.

Naarmate de regelgevende en wetenschappelijke inzichten over PFAS wereldwijd evolueerden, ging ook de Vlaamse overheid zijn normenkader verder bijstellen.

3M Belgium werkt in nauw overleg samen met de Vlaamse overheid voor de aanpak van de PFAS-problematiek die voortkomt uit de historische productie op de site.

In juli 2022 kondigden 3M Belgium en de Vlaamse overheid een saneringsovereenkomst aan voor de site in Zwijndrecht. 3M Belgium engageerde zich onder meer voor een ongezien totaalbedrag van 571 miljoen euro. Dat engagement omvat onder andere:

- verbeteringen aan de technologieën om de lozingen vanaf de site te beheersen;
- steun voor lokale commerciële landbouwers die getroffen zijn door de *no regret*-maatregelen geadviseerd door de Vlaamse overheid;
- beschrijvende bodemonderzoeken buiten de site;
- vastgestelde prioritaire saneringsacties;
- middelen die de Vlaamse overheid zelf kan inzetten in verband met PFAS;
- steun voor het Oosterweelproject.

3M Belgium komt alle verplichtingen uit de saneringsovereenkomst van 2022 na, en zal dat blijven doen.

Financiële verbintenissen

Het saneringsengagement van 3M Belgium is juridisch stevig verankerd en bevat duidelijke financiële engagementen. Hoewel de saneringsovereenkomst van 2022 verwijst naar een totaalengagement van 571 miljoen euro, bedraagt het engagement van 3M Belgium vandaag meer dan 630 miljoen euro aan uitgaven en voorzieningen sinds 2022. Daarnaast is er de bankgarantie van 250 miljoen euro, die na vier jaar saneringsactiviteiten voor een totaal van meer dan 90 miljoen euro nog volledig beschikbaar is.

Naast de bankgarantie van 250 miljoen euro, die de saneringsverplichtingen van 3M waarborgt, ging 3M Belgium onder andere de volgende financiële verbintenissen aan:

- 100 miljoen euro betalen aan de Vlaamse overheid, die zij naar eigen goeddunken kan inzetten in verband met PFAS;
- enerzijds 50 miljoen euro betalen aan BAM (nu Lantis), en anderzijds ondersteunende diensten aanbieden aan BAM tot een waarde van 50 miljoen euro voor de realisatie van het Oosterweelproject.

Op dit moment zijn alle financiële verbintenissen nagekomen of, in het geval van de ondersteunende diensten aan BAM, volop in uitvoering conform de overeenkomst met BAM.

Naast de bovenstaande verbintenissen engageerde 3M Belgium zich ook voor aanvullende acties die in 2021 werden aangekondigd, nog vóór de saneringsovereenkomst:

- een geschat bedrag van 115 miljoen euro investeren in milieutechnologie op de site, zoals geavanceerde waterzuiveringssystemen. Die verwijderen PFAS uit verontreinigd grondwater dat wordt opgepompt in het kader van de lopende en geplande bodemsaneringsprojecten op de site. 3M Belgium neemt daarnaast bijkomende maatregelen om verontreinigde grond te behandelen en de zuiveringssystemen verder te verbeteren;
- in het kader van de *no regret*-maatregelen tot 5 miljoen euro vrijmaken voor goodwillvergoedingen aan landbouwers die daarvoor in aanmerking komen.

Het saneringsengagement van 3M

In het kader van de saneringsovereenkomst werd een financiële garantie van 250 miljoen euro verstrekt voor saneringswerken en studies naar saneringstechnieken. Die garantie van 250 miljoen euro is nog volledig beschikbaar, ook al werden er ondertussen saneringsactiviteiten ondernomen.

Op verzoek van 3M Belgium voerde een erkend bodemsaneringsexpert een actualisatie uit van het oorspronkelijke beschrijvend bodemonderzoek (BBO) van 2006, 'BBO 3M en omgeving'¹. Deze studie werd op 20 februari 2024 conform verklaard door OVAM. Ze legt de perimeters vast waarbinnen 3M Belgium onder het Bodemdecreet een saneringsplicht heeft voor bodem en grondwater.

¹ <https://multimedia.3m.com/mws/media/25930200/dsi-3m-site-and-surroundings-2023-part-2-non-technical-summary.pdf>

Onder: aanleg van de hydraulische barrière op de 3M-site

Transparante communicatie

De sanering van PFAS op en rond de site in Zwijndrecht is een bijzonder complex project met veel betrokkenen, niet in het minst de lokale gemeenschap. 3M Belgium beseft dat transparantie, communicatie en de actieve betrokkenheid van alle partijen essentieel zijn om deze sanering met succes uit te voeren.

3M Belgium overlegt regelmatig met de betrokkenen in Zwijndrecht en betreft een multidisciplinair team van experts en betrokkenen bij de besluitvorming over de sanering. Daarnaast heeft 3M Belgium geregeld overleg met OVAM om de afstemming en de voortgang van de sanering te bewaken. We staan ook open voor verder overleg met de Vlaamse overheid over deze thema's.

3M Belgium doet er alles aan om burgers via verschillende kanalen te informeren, in nauwe samenwerking met de gemeente:

- Er werd een onafhankelijke ombudsdienst opgericht om alle vragen van bewoners te beantwoorden.
- We organiseerden verschillende infomomenten met updates over de sanering en een toelichting bij de verschillende saneringsopties. Zo konden burgers vragen stellen over hun specifiek perceel en over wat hen te wachten staat.
- Meer dan 220 mensen schreven zich intussen in op onze [nieuwsbrief](#), die we regelmatig versturen.

Om ervoor te zorgen dat burgers de nodige updates ontvangen, versturen we brieven en flyers en kopen we voor cruciale updates advertentieruimte in een lokaal blad.

Alle beschikbare informatie, waaronder alle door OVAM goedgekeurde documenten, delen we transparant via speciale pagina's op de website van 3M: <https://www.3m.com/samenwerkenpfas>.

Wat we de voorbije jaren al deden

3M Belgium nam tal van acties om de PFAS-verontreiniging op zijn terrein en in de omgeving aan te pakken. Die acties maakten deel uit van de saneringsovereenkomst tussen 3M Belgium en de Vlaamse overheid, of werden genomen op initiatief van 3M Belgium zelf, in overleg met de relevante betrokkenen.

Steun voor landbouwers

3M Belgium nam, samen met verschillende landbouworganisaties en het Departement Landbouw en Zeevisserij, het initiatief om een goodwillprogramma te ontwikkelen voor land- en tuinbouwers die getroffen zijn door de *no regret*-maatregelen in de buurt van Zwijndrecht. Met dit initiatief investeerde 3M Belgium 5 miljoen euro om tientallen lokale landbouwers te steunen.

Naast deze financiële steun investeert 3M Belgium in veldonderzoek naar doeltreffende saneringstechnieken die de landbouw zo veel mogelijk beschermen. Samen met het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO), Vlaamse universiteiten en het onafhankelijke milieuadviesbureau ERM voeren we praktijktesten uit op landbouwpercelen in Zwijndrecht.

- Met substraatproeven (2024-2026) onderzoeken we of het toevoegen van gespecialiseerde substraten aan verontreinigde grond de opname van PFAS in gewassen kan verminderen. Maïs werd als eerste testgewas gekozen, omdat het veel voorkomt in de regio. Na de maïssoogst van 2025 en de analyse ervan plantten we in 2026 een grasmengsel aan om de PFAS-opname in voedergewassen te evalueren. Voor 2026 zijn er bijkomende veldtesten gepland om ons inzicht in saneringstechnieken en hun impact op landbouwgebieden te vergroten.
- We testten ook versnelde technieken voor de sanering van de toplaag. Daarbij graven we grond tot 70 cm diep uit en vervangen we die door propere teelaarde. Deze testen helpen om methodes te verfijnen die de basis vormen voor grootschaligere sanering.

Al het landbouwonderzoek gebeurt in nauw overleg met de betrokkenen. Zo zijn we zeker dat de voorgestelde saneringstechnieken praktisch haalbaar en economisch leefbaar zijn. De resultaten vormen rechtstreeks de basis voor de bodemsaneringsprojecten (BSP's) voor landbouwgebieden, die eind 2027 klaar moeten zijn.

De kennis uit deze veldtesten komt niet alleen Zwijndrecht ten goede. Ze draagt ook bij aan een breder inzicht in PFAS-sanering in landbouwgebieden, een domein waar wereldwijd maar weinig doeltreffende, in de praktijk geteste oplossingen bestaan.

Proefsanering

In het kader van de gefaseerde aanpak van de sanering in de woongebieden het dichtst bij de 3M-site – zone 1A – voerden we een eerste test uit voor de sanering van de toplaag bij een nieuwbouwproject in de Graanmolenstraat. Dit proefproject was een belangrijke leerkans om de methodes, de operationele procedures en de aanpak van de communicatie met de gemeenschap te verfijnen, vóór de sanering van 1A.

Dit was het allereerste bodemsaneringsproject in zone 1A. Zo kon het projectteam de technische aanpak voor het verwijderen van verontreinigde toplaag in woongebieden testen en valideren. De lessen uit dit proefproject pasten we meteen toe op de volgende saneringsactiviteiten, waaronder de sanering van een landbouwperceel in de Neerstraat in april 2025.

De belangrijkste resultaten van het proefproject waren:

- de validatie van technieken voor het uitgraven en vervangen van grond bij woningen;
- het testen van de aanpak van verkeer en logistiek;
- het verfijnen van de stof- en veiligheidsplannen;
- het ontwikkelen van doeltreffende manieren om met de betrokken bewoners te communiceren;
- de optimalisatie van grondwassen voor verontreinigde grond.

Geplande bouwprojecten mogelijk maken

Om te vermijden dat bouwprojecten geïmpacteerd worden, werkten 3M Belgium en de gemeente Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht een oplossing uit voor grondverzet en bemalingswater bij bouwwerken.

De sanering van de Palingbeek

Een van de mijlpalen in het PFAS-saneringsproject in Zwijndrecht is de aanpak van de grondwater stroom richting de Palingbeek, die uiteindelijk in de Schelde uitmondt. Daarvoor installeerden we een hydraulische barrière die gemiddeld 200 m³ grondwater per dag oppompt.

Het opgepompte grondwater wordt gezuiverd om PFAS te verwijderen voordat het gezuiverde water via de Palingbeek in de Schelde terecht komt.

Intussen werd meer dan 17.877 ton verontreinigd slib succesvol uit de Palingbeek verwijderd. Daarnaast wordt ook het oppervlaktewater van de Palingbeek zelf gezuiverd om PFAS te verwijderen.

Waterzuivering

In 2006 bracht een beschrijvend bodemonderzoek (BBO) voor het eerst de historische verontreiniging in de omgeving van de 3M-site in de Antwerpse haven in kaart. Daarna startten we met sanering.

Op basis van de beschikbare kennis vroeg de Vlaamse overheid 3M om te starten met de sanering op de site. Die sanering loopt nog steeds en omvat *pump & treat*, waarbij grondwater wordt opgepompt om verspreiding te beperken, en vervolgens gezuiverd om PFAS te verwijderen. Daarna wordt het gezuiverde water in de Schelde geloosd.

Sinds de stopzetting van alle PFAS-productie in 2024 blijft 3M Belgium de waterzuivering voor grondwatersanering op de site voortzetten en verbeteren. Daardoor wordt er via de site in Zwijndrecht netto PFAS uit het milieu verwijderd.

Stofbeheersingsplan

In 2022 stelde 3M Belgium een actieplan op om de verspreiding van grond en stof op de site in Zwijndrecht zo goed mogelijk te beperken. Sindsdien voeren we dit nauwgezet uit. Na een evaluatie werden de maatregelen bijgestuurd, zoals beschreven in het stofbeheersingsplan² dat in augustus 2023 werd ingediend. Dit plan houdt rekening met verschillende factoren en nieuwe inzichten, waaronder onderzoek van VITO en VMM in samenwerking met 3M Belgium. Het wordt momenteel op en buiten de site toegepast tijdens de saneringswerken.

Naast het stofbeheersingsplan en de bestaande meetpunten installeerde 3M Belgium een netwerk van meetstations om de hoeveelheid fijnstof in de lucht continu te monitoren. De resultaten van deze metingen zijn publiek beschikbaar via de website van de Vlaamse Milieumaatschappij^{1,3}.

² <https://multimedia.3m.com/mws/media/2593209O/dust-mitigation-plan-3m-zwijndrecht.pdf>

³ <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/pfas-zwijndrecht/pfas-luchtmetingen-in-zwijndrecht-en-omgeving>

Geplande sanering

Specifieke saneringsinfrastructuur

3M Belgium voert momenteel het groot-schalige saneringsproject uit in het woongebied het dichtst bij de 3M-site in de Antwerpse haven, zone 1A. Om de hinder voor de buurt te beperken, koos 3M Belgium in overleg met de betrokkenen voor de bouw van gespecialiseerde tijdelijke infrastructuur. Die wordt weer afgebroken zodra deze saneringswerken klaar zijn.

Deze infrastructuur omvat een tijdelijke brug over de E34. Die verbindt de tijdelijke opslagplaats (TOP) ten zuiden van de snelweg rechtstreeks met de 3M-site ten noorden ervan. Zo ontstaat er een aparte route voor het transport van grond, die de straten in het woongebied vermijdt. De bouw van de brug startte in

maart 2026 en verloopt in verschillende fases. Tijdens de werken volgt het bouwverkeer bewegwijzerde routes die de lokale straten in het woongebied vermijden.

Zodra de brug klaar is, bouwen we ook de TOP. Die wordt de centrale hub voor het beheer van de verontreinigde grond die we uitgraven bij de woningen in de 23 clusters van zone 1A. Door alles op één plek samen te brengen, verzekeren we een efficiënte logistiek, een goede milieubewaking en de naleving van de regelgeving gedurende dit meerjarige saneringsproject.

Zodra de brug en de TOP klaar zijn, kunnen de grootschalige saneringswerken in het woongebied van start gaan.

Onder: bouw van de tijdelijke brug over de E34

Woongebieden

Een belangrijke prioriteit is de sanering van het woongebied. Dat bestaat uit 'zone 1A' en het 'overige woongebied', waarvoor er twee verschillende bodemsaneringsprojecten (BSP's) zijn. Die werden opgesteld door een erkende bodemexpert en goedgekeurd door OVAM.

In zone 1A graven we de bovenste 70 cm grond uit en vullen we die aan met nieuwe grond. Daarna herstellen we de tuinen in overleg met de eigenaars en bewoners. We bieden drie verschillende heraanlegopties voor tuinen, met de mogelijkheid tot ontharding en het plaatsen van een ondergrondse regenwaterput. Een van de heraanlegopties is een ecologische tuin, ontworpen door een professionele tuinarchitect volgens de voorkeur van de bewoner. De aanpak werd gevalideerd door het multidisciplinaire team.

Hoewel enkele kleinere stukken in zone 1A al gesaneerd zijn, starten de eigenlijke saneringswerken na de bouw van de tijdelijke brug, wanneer het terrein van de opslagplaats voor grond wordt gesaneerd. De saneringswerken zullen naar verwachting vijf jaar in beslag nemen en kunnen parallel lopen met andere saneringswerken in de buurt van Zwijndrecht.

In het overige woongebied beperken de saneringswerken zich tot kippenrennen, serres en moestuinen. Een specifiek multidisciplinair team werkt de details van de communicatie rond deze sanering uit. Een onafhankelijke expert maakte al een voorlopige inventaris van de tuinen waar mogelijk sanering nodig is.

De eigenaars en bewoners van dit ruimere gebied werden uitgenodigd voor een eerste infomoment en worden via brieven en brochures op de hoogte gehouden van de voortgang. Zodra de details met het multidisciplinaire team zijn uitgewerkt, volgt er meer informatie.

Ons blijvend engagement

De saneringsinspanningen in deze brochure vormen een omvangrijk engagement van meerdere jaren, dat 3M Belgium stap voor stap waarmaakt. Sinds de ondertekening van de sanerings-overeenkomst van 2022 kwamen we onze financiële verplichtingen na, boekten we op verschillende vlakken vooruitgang met de saneringswerken en bleven we transparant communiceren met overheden en gemeenschappen.

3M Belgium neemt samen met de betrokken partijen een voortrekkersrol op in de aanpak van de PFAS-problematiek die voortkomt uit de historische productie op de site. We beseffen hoe belangrijk transparantie en de actieve betrokkenheid van alle partijen zijn om deze sanering met succes uit te voeren.

De situatie wordt nog complexer door verschillende praktische beperkingen in Vlaanderen. Zo is er beperkte capaciteit om PFAS-verontreinigde grond te storten

of te verwerken, en creëert het regelgevend kader nog onvoldoende zekerheid voor een saneringsberging als alternatief. Tegelijk evolueren zowel het wetgevende kader als de wetenschappelijke kennis over PFAS voortdurend, ook wat betreft de beste aanpak van PFAS in het milieu. Daarom werken we samen met onderzoeksinstituten en meerdere universiteiten in België aan duurzame en brongerichte saneringstechnieken die het verdere gebruik van de grond mogelijk maken.

Ook in de toekomst blijven we trouw aan de principes die ons werk sturen: wetenschappelijke nauwkeurigheid, voortdurende naleving van een veranderend regelgevend kader, transparante communicatie en samenwerking met alle betrokkenen. De uitdagingen zijn groot, maar onze vastberadenheid is dat ook.

Wetenschappelijk onderbouwd

3M heeft meer dan 180 studies over PFAS en gezondheidsthema's ondersteund of gefinancierd, waaronder studies bij onze eigen medewerkers. Een volledige lijst van deze studies is publiek beschikbaar.⁴

Studies tonen aan dat de concentraties PFOA en PFOS in het bloed sinds 2000 dalen. PFOA en PFOS worden in veel landen, waaronder België, al jaren niet meer geproduceerd. De concentraties van deze stoffen bij mensen nemen al decennialang gestaag af. Waar PFOA of PFOS in hoge concentraties in het drinkwater voorkomen, bestaan er vlot beschikbare technologieën om die concentraties te verlagen.

In de zomer van 2021 werden bij 796 bewoners in de buurt van de 3M-site in Zwijndrecht bloedstalen afgenomen.⁵ Het Departement Zorg voerde in 2025 een grootschaliger vervolgonderzoek uit.⁶ Dat onderzoek toont een dalende trend in de PFOS-concentraties in het bloedserum tegenover de vorige studie.⁷ De studie kon geen oorzakelijk verband aantonen tussen blootstelling aan PFAS en bepaalde gezondheidseffecten.⁸

In 2022 vergeleek de Stichting Kankerregister het voorkomen van kankers in de regio rond de 3M-fabriek met de gegevens voor heel Vlaanderen.⁹ Die studie besloot dat de kankers die mogelijk verband houden met blootstelling aan PFAS niet vaker voorkomen in de zone van 3 en 5 km rond de 3M-site in Zwijndrecht dan gemiddeld in Vlaanderen. Dat geldt ook voor alle kankers samen. Sommige kankers kwamen zelfs minder vaak voor.

In september 2025 maakte de Vlaamse overheid bekend dat ze het grootschalige bloedonderzoek niet verder zou uitbreiden, omdat dit geen van de doelstellingen van het Departement Zorg zou halen.¹⁰ Dat sluit aan bij de bevindingen van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) uit 2025.¹¹ In 2026 bevestigde het KCE opnieuw ¹² dat bloedonderzoek geen klinische meerwaarde biedt.

⁴ https://www.3m.com/3M/en_US/pfas-stewardship/information-related-resources/

⁵ <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/pfas-bloedonderzoeken-algemeen/pfas-bloedonderzoek-2021#q-65580b91-8a4c-4991-9c72-940dfd8cb334>

⁶ https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1742813465/repositories-prd/Presentatie_Grootschalig_Bloedonderzoek_PFAS_gvyumc.pdf

⁷ <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/pfas-bloedonderzoeken-regio-zwijndrecht/groepsresultaten-van-het-bloedonderzoek>

⁸ https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1742813465/repositories-prd/Presentatie_Grootschalig_Bloedonderzoek_PFAS_gvyumc.pdf#page=30

⁹ <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/pfas-aanpak-regio-zwijndrecht/pfas-en-kanker>

¹⁰ <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/pfas-aanpak-regio-zwijndrecht/leen-uitbreiding-van-het-grootschalig-bloedonderzoek-pfas>

¹¹ <https://kce.fgov.be/nl/pfas-in-het-bloed-meten-is-niet-meteen-weten-maar-wel-nuttig-voor-de-wetenschap>

¹² <https://kce.fgov.be/nl/klinisch-nut-van-pfas-testen-focus-op-zwangere-vrouwen-moeders-die-borstvoeding-geven-en-personen>

Over 3M

Er zijn 3M-innovaties voor vrijwel elk aspect van het leven, het werk, transport en technologie. Onze 49 kerntechnologieën en meer dan 136.000 geregistreerde patenten, variërend van lijmen en schuurmiddelen tot keramische materialen en nanotechnologie, vormen de kennisbasis om voortdurend nieuwe en creatieve oplossingen te ontwikkelen.

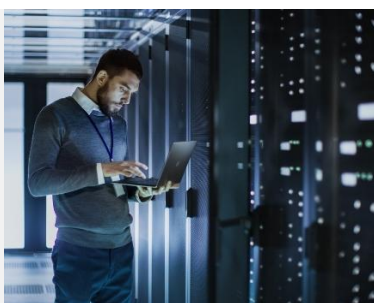
Lucht- en ruimtevaart & defensie

Halfgeleiders

Elektronica

Datacenters

Auto-industrie

Productiematerialen & automatisering

Veiligheid

Energie & het elektriciteitsnet

Het saneringsengagement van 3M Belgium in cijfers

€332,1M
BESTEED

tussen 2022 – 2025 aan ons
saneringsengagement tegenover de
Vlaamse overheid en de gemeente
BEVEREN-KRUIBEKE-ZWIJNDRECHT

ONDERDEEL	BEDRAG*	PERIODE
Saneringsuitgaven	91	2022 – 2025
Waterzuivering	76,1	2022 – 2025
Betaling aan Vlaamse overheid	100	2022
Betaling aan Lantis	65	2022 – 2025
Voorziening voor uitstaande milieuverplichtingen	304,6**	2026 –
TOTAAL BESTEED + VOORZIEN	636,7	

7.640+
VRACHT-
WAGENS

190.000+ TON GROND BEHANDELD

440+
OLYMPISCHE
ZWEMBADEN

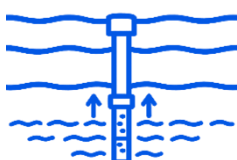
1.100.000+ m³ WATER GEZUIVERD

*Bedrag in miljoen euro

** Voorlopig cijfer voor uitstaande milieuverplichtingen

3M Belgium heeft sinds 2022 al meer dan **630 miljoen euro uitgegeven en voorzien voor saneringsinspanningen**. Daarnaast is er een nog **volledig beschikbare bankgarantie van 250 miljoen euro**.

Sanering op de site met de nadruk op ***pump & treat***, met een **hydraulische barrière**, en gronduitgraving

Goodwillprogramma voor landbouwers, dat werd opgevolgd door een nieuw programma, en **veldonderzoek** met externe betrokkenen

Uitvoering van saneringsmaatregelen in de woongebieden, waaronder de 200 meter lange **brug over de E34**, en **steun voor lokale bouwprojecten**

Proefstudies naar **minst ingrijpende en circulaire saneringstechnieken in natuurgebieden**, en de sanering van slib en water in de **Palingbeek**

Ontwikkeling en uitvoering van beschrijvende bodemonderzoeken (BBO's) en bodemsaneringsprojecten (BSP's), stakeholdermanagement en **regelmatig overleg met de lokale gemeenschap**

Science.
Applied to Life.™

Neem contact op

Inwoners van Zwijndrecht met vragen of suggesties kunnen terecht bij het speciale PFOS-ombudsteam.

- Telefonisch op weekdays tussen 9 en 17 uur op 015/28 65 82 of 0471/20 43 43
- Per mail via PFOSombudsdienst@igemo.be

Met alle andere vragen kunt u terecht bij uw contactpersoon bij 3M, of via zwijndrechtinfo@mmm.com